

Gertie Evenhuis

Drie bomen op het water

In juni van dat jaar was het gaan regenen. Het regende bijna dag en nacht en het regende weken en maanden. Het regende met kleine tussenpozen die hele zomer door. En toen de herfststormen kwamen regende het nog altijd, maar nu in boze stortbuien. Toen was het al december. En het regende nog steeds.

Het was dan ook geen wonder dat het troepje kinderen in het kleine dorp aan de zee op die vakantiemiddag alwéér zat te lezen in de lage keukenkamer van boerin Van Borssele: Rogier en Lisa, Frank van Borssele zelf, en Sari, Pol en Ina; en dan nog Ko Wisseman, die vanuit Ierseke hier was komen wonen. Wat moest je anders doen dan lezen, in zulk weer?

„Het is toch eigenlijk wel gek hè,” klonk opeens de langzame stem van Pol Brakman uit Van Borsseles rieten kraakstoel.

„Wat?” wilde Sari van 't Vrije onmiddellijk weten. En Ina, haar zusje, ging al staan. Ook Rogier kwam overeind, met één oog kijkend naar de troosteloze regen, die wild voorbij de ruiten zwierde. Optochten van zware wolken voeren voorbij tot aan de horizon, waar niets te zien was van het anders fel glinsterende lint van de Schelde; geen schip met witte romp en ook geen masten, niets.

„Ik heb hier iets . . .” ging Pol verder, en Sari deed haar mond al open om: „Schiet een beetje op!” te roepen. De jongens keken dreigend, en Pol zei snel: „. . . een boek vol kerstverhalen . . .”

„Van mijn vader,” stelde Rogier van de dominee vast. Maar Pol vervolgde:

„Moet je 'ns horen wat dáár allemaal gebeurt.”

„Stiltel!” gebod Ko alvast. Hij zat gespannen recht en luisterde.

„Dit hier,” zei Pol, „is van een stroper die het niet langer doet . . .”

„Wát niet?”

„Nou, stropen. Op Kerstavond dan hè? En er zijn sporen in de sneeuw.”

„Er zal ook eens géén sneeuw liggen!” viel Lisa spijtig in. „Alleen hiér niet. Met die eeuwige regen!”

„En hier, een inbreker, wacht even. Ja, een jongen vangt hem. Hier, daar gaat het over iemand die altijd ziek is en precies op Kerstavond beter wordt.”

De anderen luisterden aandachtig, dat merkte Pol wel.

„En hier wordt er eentje juist op Kerstdag geboren. O nee, het is de tweede. Dat is dus niet helemaal hetzelfde. En hier, o ja, dat ging over twee vaders die altijd ruzie hadden.”

Twee jongens knikten instemmend: dat was bij hun vaders toevallig óók wel eens.

„Maar toen op Kerstmis . . .”

„Nou?” informeerde Frank benieuwd. Want hij was een van die jongens.

„Ja, toen viel een van de vaders in de gracht en de ander trok hem er weer uit.”

„Hoe kwam die ander daar dan zo toevallig langs?” vroeg Rogier achterdochtig.

„Ja, zulke dingen gebéuren heus hoor,” merkte Lisa een beetje geprikkeld op. Zij vond dat verhaal prachtig en ze wilde niet dat haar broer er afbreuk aan zou doen.

Maar Pol ging zonder te antwoorden haastig verder:

„Dan heb je nog die boer die een vete had met zijn buurman. En dan die Watergeuzen . . .”

„Wat was daarmee?” moest Frank nu ogenblikkelijk weten.

De tachtigjarige oorlog was zijn hobby. Niemand had er zoveel over gelezen als hij. „Nou ja, die vochten altijd zo geweldig op de Schelde, en toen een keer met dat zeegevecht begonnen de kerstklokken te luiden.” Lisa’s ogen werden groot van meeleven. Ko zag het, en heimelijk hoopte hij dat de anderen het niet zouden merken en er om lachen.

„En toen hielden ze er gauw mee op!” riep Pol hard.

„Hoe lang?” wilde Rogier weten.

„Ja hoor ‘ns, dat weet ik ook niet hoor,” antwoordde Pol. „Dan heb ik hier nog lui die over de ijsschotsen liepen . . .”

Dat herinnerden de anderen zich ook, alleen, het vróór daar alweer zo geweldig.

„En dan die kerels in die loopgraven hè?”

„Wat weet jij daar nou van!” zei Frank verachtelijk.

„Ik wou in elk geval maar zeggen dat ze ophielden met schieten en dat ze ‘Stille Nacht’ gingen staan zingen. Elk aan een kant,” meldde Pol bits. Het was vervelend dat Rogier alweer wilde weten wat die soldaten ná dat zingen hadden gedaan.

„Hier, luister, over Oudejaar . . .”

„Regen of sneeuw?” vroeg Ko tamelijk kortaf.

„Hm, sneeuw . . .”, zei Pol aarzelend. „Maar wacht, ik heb hier ook nog een kerstfeest in de oorlog, laat eens kijken . . . ‘Lottertjes kerstdwergje’ . . . nee dat was het niet, wacht hiér. ‘Het had flink gevoren ‘s nachts . . .’”

Er ging een gemompel van afkeuring op.

„En duimendik sneeuw zeker hè?” merkte Rogier honend op.

„Nou nee, hier niet. Wèl in dat laatste, daar ligt het zeven meter dik en er zit een kerel in bedolven. Maar toen . . .”

„Ik weet zeker dat ze hem er op Kerstavond uitgroeven,” bracht Sari, die nog niet veel gezegd had, in het midden.

„Ja, nou je het zegt, ís dat eigenlijk wel zo,” gaf Pol toe. Onzeker keek hij rond.

Sneeuw . . . Maar op de gezichten van de anderen kon je zien dat het alleen teleurstelling was die hen zo boos deed praten. Regen . . . altijd die regen. Wat deed je nu op Kerstfeest met al die regen? Daar kon je niemand uit gaan delven. Iedereen sopte er vanzelf weer uit.

„Nou kun je zeggen wat je wilt, het zijn machtig mooie verhalen,” zei Ko breed-sprakig. „Maar hiér is zoiets nog nooit gebeurd. 't Is hier, nou ja, gewóón hè?”

Dat vonden de anderen ook. Doodgewoon was het hier. Nooit was in hún dorp iemand na jaren op Kerstavond teruggekeerd, en geen boer had op die dag berouw gekregen van zijn gesnauw tegen de arbeiders; geen knecht omdat hij zijn baas had laten stikken en naar de fabriek getrokken was om een vrije zaterdag te hebben. Tenminste niet dat zij het wisten!

Ook was hier nooit een kindje juist op Kerstdag geboren. En dichtgevroren sloten of rivieren? Allemaal dachten ze aan de Schelde. En tegelijk haalden ze hun schouders op. Voor dié dichtvroom! Eerder zou hij overstromen. En oude zwervers die de kerk indwaalden waar ze in geen zeventig jaar waren geweest? Bij hen niet. Wie niet in de kerk kwam, wel die kwam er nooit; en wie dat niet geloven wilde moest het maar aan Rogiers vader vragen, want die kon het weten.

Ze dachten tot hun hersens kraakten. Daarom vond niemand het verwonderlijk dat Frank eensklaps zei:

„Maar wat niet ís kan kómen. En daar gaan wij voor zorgen.”

Hij zag de gezichten blij oplichten, Frank, en daarom ging hij verder:

„Niet àlles uit dat boek, natuurlijk.”

De anderen knikten. Nee, dan mocht je wel met een heel leger op pad.

„Denk 'ns allemaal goed na, wat we het beste kunnen uitvoeren.”

De meerderheid bleek tenslotte vóór het 'beslechten van een vete', zo wees de even later gehouden stemming op bloknoetvelletjes van Franks vader uit. Nu ging het er dus maar om de grootste van alle beschikbare veten te vinden. „Daar is de meeste eer aan te behalen,” zei Ko vol vertrouwen. Dat waren de anderen met hem eens.

En na lang fluisteren riep Frank met zijn lawaaiige stem: „Tot morgen.” Maar aan de open deur en op het modderige erf droegen de storm en de regen zijn woorden weg, het wijde Zeeuwse land in.

Er waren veel meer veten dan je ooit zou hebben kunnen denken. Na een paar uren werk had Frank dat al in de gaten. Er was een vete met de meester, omdat die neefje Krijn een pets om zijn oren had gegeven, terwijl tante Sanne meende dat zij dat zelf wel afkon als dat nodig was. Met de tantes Saar en Bette, omdat zijn ouders er die natte zondag niet op de koffie gekomen waren en daarmee een jarenlange traditie hadden verbroken. Met neef Beyermans in de Hughopolder, omdat hij een boom gekapt had op de hofstee die eigenlijk van de tantes was. Er waren zoveel ruzies op het dorp, dat je ze niet zou hebben kunnen tellen, en om redenen die je niet zou hebben geraden, ook al was je er voor gaan zitten. En dan had Frank nog niet eens de vete van zijn vader met Ko's vader, de smid, meegeteld, de vete om het paard dat verkeerd beslagen was. Daar was nog een proces van gekomen in Middelburg.

Maar hoe al die andere veten precies in de wereld gekomen waren was nog niet zó eenvoudig op te lossen. Het enige wat Frank opviel was dat het in grote trekken precies zo was gegaan als bij hen op het schoolplein, als je ruzie kreeg en dan niet meer tegen die andere jongen praatte. Er waren massa's mensen die allang niet meer tegen iemand anders praatten.

Zo had je niet Mariëtta, die, toen ze tante Lena naar de kerk zou rijden, niet eens uit haar auto had willen stappen om aan te bellen en waarom? Omdat ze haar nieuwe hoed niet wilde laten natregenen. Jazeker. Sommige veten bestonden al wel twintig jaar in de familie, en soms wist niemand meer precies waarom hij ook alweer begonnen was. Dát was op het schoolplein wél anders. Ook bleven grote mensen aanmerkelijk langer kwaad dan schooljongens. En de moeilijkheid was dat de betrokken personen, zodra je van hun vete repte, je vreemd aankeken en ijsig zeiden: „Jao, jao.“ En nog eens: „Jao, jao.“ Of: „Nee, dát is geen familie. Wél-neent!“

Ook de andere kinderen waren op hun zwerftochten tot dezelfde slotsom gekomen. Toch werd de dag daarna eenparig besloten dat de vete met de groenteboer de aller-ergste was, omdat daarbij het halve dorp én nog de koster én de leiders van de zondagsschool waren betrokken en omdat de groenteboer nu geen kerstboom wilde leveren dit jaar.

„Ik ben er altijd al tegen geweest, tegen al dat heidendom van die ouwe Germanen!“ had hij op het meest verhitte moment van de strijd geroepen. „En nou is het afgelopen! Geen kerstboom!“ En waar kreeg je hier in Zeeland nu zo gauw een kerstboom vandaan?

Toen is het gebeurd dat de kinderen zelf bij de vete betrokken raakten. Want toen ze aarzelend bij de kar van de groenteboer waren komen aanslenteren om daar maar het eerst zĳn vete te beslechten, liep alles heel anders dan ze hadden gedacht. De groenteboer wás al geen bijzonder vriendelijke man, en dat was er door de schermutselingen en de regen van de afgelopen weken niet beter op geworden. Omdat hij altijd boos werd aangekeken dacht hij dat de grote mensen hun kinderen op hem hadden afgestuurd.

En tenslotte liep de woordenwisseling rondom zijn kar - de kinderen ervóór, met bedremmelde gezichten, hij zelf eráchter, zijn rood kwaad hoofd tussen de sinaasappelkistjes - zo hoog, dat de jongens en meisjes zelf onderling meningsverschil kregen en tenslotte woedend in twee groepen uiteen renden. Scheldend en tierend klom de groenteboer intussen achter zijn stuur. Hij startte de wagen zo wild, dat er een kistje druiven op de weg viel.

„Géén kerstboom!“ hoorden zelfs enkele mensen in de Zeestraat hem dreigend roepen. Nee, déze vete was er alleen maar erger op geworden.

Toch lieten de beide groepen, die nu kwaad op elkáár waren, zelfs in hun verdeeldheid de moed niet zakken. Ko en Rogier zwoeren dat zijzelf dan wel voor een boom zouden zorgen. Het merkwaardige was dat ze het deden ook. Ze liften naar de veerhaven, waar ze snel en ongezien aan boord gingen van de grote witte veerboot 'Prinses Irene', die wel tweeduizend mensen vervoeren kan en meer dan honderd auto's. In Middelburg was het markt . . .

Pol en Frank keken elkaar intussen verbeterd aan.

„De overkant?“ vroeg Pol gespannen.

„Te riskant,“ bromde Frank. „Als er mist komt vaart de boot niet meer. En waar blijf je dan? Wacht . . .“

Je zou het niet geloven. Maar geen half uur later zaten die drie, want ze hadden Lisa meegenomen, in de laadbak van de auto van Gentil de garnalenman, op weg naar de kerstbomenmarkt in Gent.

„Heb ik het niet gezegd?“ zei Pol handenwrijvend. „Gentil leent mij wel franken, hij heeft het zelf gezegd. En om zes uur zijn we terug.“

Maar om zes uur wáren ze niet terug, en Rogier en zijn troep óók niet. En in het dorp begonnen vaders ongerust te vragen. Verschillende mensen haastten zich om

te vertellen van de grote ruzie, waarbij tenslotte iedereen woedend was weggelopen.

„Hij riep nog 'Géén kerstboom!'” zei de schoenmaker behulpzaam.

Van Borssele keek uit de hoeken van zijn ogen naar de smid, Ko's vader. Die twee stonden op niet te beste voet sedert die keer met dat paard. Dat hun zoons vrienden waren konden zij niet helpen. Smid Wisseman keek naar de lucht. „Mist,” zei hij.

„'t Is zonde,” merkte de bakkersvrouw, die met gekruiste armen in haar winkel-deur stond, meewarig op. De mannen dachten aan hun kinderen, die natuurlijk van ellende weggelopen waren. De smid schraapte zijn keel.

„'t Is niet dat het wat kan schelen, maar voor die kleine jongens . . . een kerstboom . . .” Hij keek onderuit naar Van Borssele.

„Ik zeg altijd dat het dáár niet in zit,” sprak die. „Maar zij hoeven de dupe niet te worden.” Waarván, dat liet hij in het midden. „Ik heb mijn wagen nou toch hier, toevallig,” zei hij koel.

„We kunnen die van vijf voor zeven halen,” zei de smid zo stroef mogelijk, terwijl hij al zat. Ze joegen naar de veerhaven en reden net op tijd mee in de dubbele file auto's, het donkere met knipperlichten pinkelende laadruim in. Daardoor zagen zij niet hoe hoog boven hen van de gangway voor voetgangers twee kleine jongens behoedzaam afdaalden, iets donkers achter zich aan slepend. Met een geweldige dreun zette de grote boot af, naar de zee.

Om zeven uur waren Rogier en Ko terug. Bij de kerk morrelde Rogier met een verkeerde sleutel, die hij uit zijn vaders studeerkamer had 'geleend' en Ko fluisterde: „Leg 'm nou hier maar neer, gauw. 't Is al wél zo. Vooruit nou, daar lopen mensen, ik hoor ze.”

Ze schoten weg. Nog geen twee minuten later sleurden Pol en Frank, met Gentil, die per se had willen helpen en die ook zijn franken niet terug had willen hebben, een zware boom naar de consistoriedeur.

„Awel, 't is goed zo,” zei Gentil. „Een schonen boom. De paster vindt 'm wel.” Rogier gunde zich de tijd niet om te zeggen dat zijn vader niet zo heette, want boven hen begon plotseling met een geweldige dreun de torenklok te luiden, en dodelijk verschrikt stoven ze alle drie het straatje uit.

De mist werd dichter. De jongens kregen op hun kop omdat ze te laat thuis waren, maar niemand leek er ècht zijn aandacht bij te hebben. Want baas Van Borssele en smid Wisseman waren nog niet thuis. En dat was des te vreemder omdat iedereen wist dat die twee ruzie hadden. Toen werd er door de radio bij de nieuwsberichten omgeroepen dat de grote veerboot door de zware mist niet kon binnenkomen.

„Daar hebben we nou radar voor,” mompelde vrouw Van Borssele verbolgen. En ze belde onmiddellijk de mannen van de veerhaven op om zich ervan te verzekeren dat haar man toch eten genoeg kreeg daar, op dat stikdonkere water, en dat de boot niet lekgeslagen was.

Maar even geheimzinnig als de mist zich laat vallen en mens en schip en water bedekt met zijn gordijnen, heft ze zich soms ook plotseling weer op. Dat kan geen mens en ook geen zeeman van te voren zeggen. Om twee uur liep de grote boot tóch binnen. En midden in de nacht kwamen twee mannen met iets donkers bij de achterzijde van de kerk aan.

„Leg 'm hier maar voor 't portaal,” zei de een. „'t Is nou al mooi genoeg.”

En de ander zei: „Ze moeten dan nou zelf maar weten wat ze d'r mee doen.”

Het was moeilijk te bedenken wat ze nú nog zouden zeggen. Kwade woorden wilden ze niet meer spreken nu ze een zeven uur lang zo dicht naast elkaar in de auto hadden gezeten. En de goede wilden nog zo moeilijk komen.

Tenslotte zei Van Borssele dus: „Den goeien avond dan hé?” En de ander zei tevreden: „Van 't zelfde dan maar.” Want méér zeggen mannen niet tegen elkaar.

Toen de kerstklokken gingen luiden over het kleine dorp aan de zee waar nu de mist was opgetrokken, vond de koster bij de kerk de drie bomen. Hij meldde deze vondst opgewonden bij de dominee, die op zijn kerstpreek zat te staren en verrast opkeek. Lachend zei hij: „Zet ze er alle drie maar neer!”

„Maar ze zijn niet gekroond!” protesteerde de koster. Want dat zeggen de Zeeuwse mensen inplaats van versierd.

„Zet er dan maar grote witte kaarsen in,” raadde de dominee. Wat keek hij vrolijk! „En luid de klok zo hard je kunt, want zie je hoe licht het wordt?” De koster trok af, mompelend: „'t Is niét gelijk het hoort; geen ballen, slingers, niks.”

„Het is niet om het een of ander,” zeiden twee jongens op die Kerstmorgen in zichzelf, „maar ik wil toch weten wat ze met onze boom gedaan hebben.”

En twee vaders, die eigenlijk niet van plan waren geweest om naar de kerk te gaan, waren er om dezelfde reden tóch. Zelfs Gentil de garnalenman, die op dat uur in zijn eigen kerk en bij zijn eigen paster had behoren te zitten, was bij het dreunend beieren van de oude klok de kerk 'van de jongens' in geslopen. De tantes waren ook gekomen, zoals altijd, en Franks ooms en tantes, en de groenteman, de schoenmaker en de bakkersvrouw. Allemaal waren ze in de kerk - hoewel sommigen het eigenlijk niet wilden - alleen maar om de boom te zien, die er niet zijn zou, die er wás, die van hén alleen was . . . Ze keken elkaar aan, en ze knikten stijfjes. Want je kon je hier niet àl te enthousiast tonen.

En toen zagen ze hun boom. Maar hij was niet alleen. Drie bomen stonden er. En alle drie die dennebomen waren onversierd; ze stonden daar maar heel gewoon alsof ze uit het bos kwamen. Maar alle drie droegen ze lichten, grote, witte, stralende lichten. En de eerst nog stroeve gezichten ontspanden zich, de mensen schraapten hun kelen, om samen te zingen van een Kind, in de Kerstnacht geboren. Buiten begon het opnieuw te regenen.

